

Nr 252.

Av herr **Mannerskantz**, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till förvärv av billinjer dels åt statens järnvägar, dels åt postverket.

I årets statsverksproposition begäres ett investeringsanslag å 2 miljoner kronor för förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Anslag för sådant ändamål lämnades första gången vid 1935 års riksdag. Anslagsbeloppet var även då 2 miljoner kronor. Det totala anslagsbeloppet sedan dess uppgår till omkring 25 miljoner kronor. SJ:s biltrafik har under denna tid undergått en betydande utveckling. Vid utgången av år 1950 funnos sålunda mer än 1 300 bussar och inemot 200 lastbilar.

Vid 1935 års riksdag angavs syftet med det ifrågavarande anslaget vara att »bryta den alltmera kännbara konkurrensen från de privata bussarnas sida». Detta undertryckande av rådande konkurrens kan innebära ett direkt försämrande av trafikanternas förhållanden.

SJ intager i vissa avseenden en förmånligare ställning än privata linjeföretag. Ett privat företag, som planerar igångsättande av viss billinje, har att för detta ändamål söka koncession hos länsstyrelsen. SJ kan i stället vända sig direkt till Kungl. Maj:t. Vid konkurrens mellan SJ och enskild företagare om billinje synes SJ alltid ha givits företräde, även om den enskilde företagaren fått sin ansökan tillstyrkt av alla hörda myndigheter. Stundom har detta lett till att trafiken på ifrågavarande billinje kommit att upptagas betydligt senare än om det privata företaget erhållit möjlighet att driva trafiken. Vid slutet av år 1950 hade SJ anskaffat ej mindre än 24 nya linjer som ej trafikerades.

Det förtjänar i detta sammanhang även framhållas, att privata linjeföretagare icke själva kunna fastställa tidtabeller för sina linjer utan i detta avseende måste hänvända sig till länsstyrelsen. Avsikten härmed är givetvis, att tidtabellen skall planenligt utformas med hänsyn till andra billinjer. Några sådana hänsyn krävas icke av SJ, som själv fastställer sin tidtabell.

Huvudsyftet med linjetrafiken skall självfallet vara att bereda bästa möjliga trafikförhållanden för trafikanterna. På vissa håll kan det givetvis — i likhet med vad fallet är i fråga om järnvägarna — med hänsyn till den relativt ringa trafikfrekvensen vara mindre lönande eller direkt förlustbringande att bedriva linjetrafik. Detta är emellertid icke ett förhållande som har avseende endast å SJ:s billinjer. Sådana s. k. kulturella linjer upprätthållas

nämligen i stor utsträckning även av privata linjeföretag. Det kan alltså icke antagas att skälet till att SJ övertar privata billinjer är att tillgodose behovet av kulturlinjer.

Den allvarliga konkurrensen från privata företagens sida, som från början föranledde övertagandet av privata billinjer, borde numera icke te sig så avskräckande ur SJ:s synpunkt. SJ bedriver numera trafik för såväl person- som godsbefordran med lättare materiel än tidigare — rälsbussar — och behöver alltså icke ha större fasta kostnader än absolut nödvändigt. Behovet att utvidga den inom SJ:s regim drivna linjetrafiken måste med hänsyn härtill vara mindre än tidigare.

Det nuvarande statsfinansiella läget nödvändiggör den allra största försiktighet vid beviljande av anslag. Detta gäller icke blott anslag å driftsbudgeten utan även investeringsanslag, som icke te sig absolut ofrånkomliga. I motsats till vad förhållandet är på en del andra trafikområden innebär en beskäring av SJ:s möjligheter att driva linjetrafik icke något försämrande av trafikförhållandena. Trafiken kommer då att upprätthållas i samma grad genom privata linjeföretag. Att under sådana förhållanden investera medel i övertagande av privata billinjeföretag synes oss icke försvarligt.

Det är att märka att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende måste få till följd vissa automatiska utgiftsökningar under kommande år. I årets statsverksproposition upptages ett investeringsanslag för anskaffning av bilmateriel å 9 800 000 kronor, vilket innebär en ökning från budgetåret 1950/51 med 800 000 kronor. Ökningen torde till åtminstone viss del sammanhännga med anskaffandet av nya billinjer. Även ett större behov av garagebyggnader uppstår. Vad angår denna senare post må framhållas, att kungl. järnvägsstyrelsen i sina petita den 23 september 1950 uppgivit det aktuella medelsbehovet till 3 miljoner kronor, vilket belopp i statsverkspropositionen nedprutats till 200 000 kronor. Utgiftsbehovet för kommande år skulle enbart av denna anledning alltså uppgå till 2 800 000 kronor. Beträffande ersättningsanskaffning av bilmateriel anger styrelsen behovet till bl. a. 225 bussar och 48 lastbilar, vilket emellertid i dess petita nedprutats till 155 bussar och 35 lastbilar. Även här har man alltså att räkna med automatiska utgiftsökningar av betydande storlek under kommande år.

Det synes med hänsyn till anförda omständigheter föreligga starka skäl att över huvud taget begränsa ökningen av SJ:s linjetrafik. Enligt vår mening bör företaget söka hålla sina ersättnings- och nyanskaffningar inom ramen för det belopp som motsvarar investeringsanslaget under 1950/51, d. v. s. 9 miljoner kronor. Därest svårigheter uppstå att trafikera de billinjer, som SJ skaffat sig, förefinnes den möjligheten att SJ, främst för trafik å nykoncessionerade linjer, träffar överenskommelse med privata företag om övertagande av koncessionerna. Någon menlig inverkan ur trafiksynpunkt behöver detta icke ha.

Ett liknande förhållande som här ovan berörts föreligger i fråga om postverket. För dettas räkning föreslås i statsverkspropositionen ett investeringsanslag å 500 000 kronor för förvärv av billinjer. Detta innebär en ökning i förhållande till 1950/51 med 250 000 kronor. De principiella skäl som ovan anförts mot ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i fråga om förvärv av billinjer för SJ:s räkning synas i stort sett gälla även beträffande postverket. Med hänsyn härtill förordas avslag även å här berörda anslagsyrkande.

Under återopande av vad här anförts hemställes,

att riksdagen måtte *dels* avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 1 med förslag om anslag å 2 miljoner kronor för förvärv av billinjer för statens järnvägars räkning, *dels* för anskaffning av bilmateriel för statens järnvägar anvisa 9 miljoner kronor, *dels ock* avslå propositionen i vad denna avser anslag å 500 000 kronor för förvärv av billinjer för postverket.

Stockholm den 26 januari 1951.

Axel Mannerskantz.